

LRS – wosebite ćeže w čitanju a prawopisu

Wosebitosće diagnostiki LRS pola dwurěčnych dźěći

Što wowliwuje Ńulski wuspěch ?

intelektualne wukonowe
wuměnenja

wuknjenske zadźerženje
kedźbnosć, motiwacija, wutrajnosć,
nałožowanje wuknjenskich
strategijow

šulski wuspěch

emocionalne dožiwjewnje
sebjedowěra/sebjewědomje
wukonowa dowěra

wuknjenska wokolina
wonkowne žiwjenske wuměnenja
socialna a emocionalna podpěra

Formy wuknjenskich mylenjow

- dźělne wukonowe mylenja
LRS
ličenske mylenja
- mylenja koncentracije a
kedźbnosće
- mylenja pomjatka
- ćeže w logiskim myslenju
- psychomotoriske mylenja

Wuknjenske mylenja

- temporerne
- dželne
- mjenje ćežke

**wuknjenske ćeže
(wuknjenske mylenja)**

zepěranske naprawy
w ramiku individualneho
spěchowanja w šuli

- dołhodobne
- wobšěrne
- ćežke

**wosebita spēchowanska
potrjeba we wuknjenju**
(sonderpädagogischer Förderbedarf
i.S. einer Lernbehinderung)

wosebite spēchowanske
naprawy we formje inkluzije
abo w spēchowanskej šuli

„LRS“ – wosebite wuknjenske mylenje pisanja a čitanja

---

džělnje mylenje wuknjenja

hlowne znamjo su wurjadne ćeže we wuwicu kmanosćow čitanja a pisanja

njejsu rozjasnić z pošitkownymi **intelektualnymi** **ćežemi** a **njepřihódnymi wuměnjemi šulskeje wučby**

jasna diskrepanca mjez intelektualnymi wuknjenskimi wuměnjemi a wukonami w čitanju a prawopisu

3-10 % wšěch šulerjow je potrjechenych

12 % zažne mylenja mozow

60 % swójbna dispozicija

wjace hólcow hač holcow potrjechenych

Diagnostiske kriterije za předleženje LRS z psychologiskeho wida:

LRS je **džělna słabosć (Teilleistungsstörung)** před pozadkom starobje wotpowědneje resp. přerězneje inteligency.

Hłowne znamjo:

**wurjadne ćeže we wuwicu kmanosćow
w pisanju a čitanju**

w testowej diagnostice so wone přirunajo z wočakowanymi wukonami staroby džěsća jako **podpřerězne pokazuja**

wobsteji **signifikantny rozděl k** přez fachowca a z wědomostnymi testowymi instrumentami **měřeneje inteligency**

Džělna mylenja

(Teilleistungsschwächen)

Niske wukony (Leistungsminderungen) jednotliwych faktorow abo džělow jedneho wjetšeho funkcionalneho systema, kotryž je nuzny k rozrisanju wosebiteho kompleksneho přiměrjenskeho nadawka (Anpassungsaufgabe).

(Graichen 1979, Milz 1982)

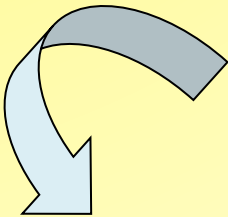
LRS

Ličenska słabosć (Rechenschwäche, Dyskalkulie)

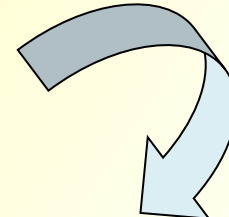
Příčiny nastawanja džělnych mylenjow

mylenja bazowych funkcijow

zaznawanje (Wahrnehmung)
řečne wuwíce (Sprachentwicklung)
psychomotorika (Psychomotorik)
lateralita (Lateralität)
kedźbność (Aufmerksamkeit)
pomjatk (Gedächtnis)

sekundarnje:
pohon (Antrieb)
wola (Wille)
motiwacija (Motivation)

wuskutki na spisownu
řeč
LRS

wuskutki na wuwíce ličenskich
kmanosćow
dyskalkulija

Příčiny za wuwiće LRS

---

auditiwne zaznawanske ćeže (auditive Wahrnehmungsprobleme)

wobmjezowane fonologiske wědomje (eingeschränkte phonologische Bewusstheit)

- zwukowa analiza (Lautanalyse)
- zwukowe diferencowanje (Lautdifferenzierung)
- čłonkowanje słowa (Wortdurchgliederung)
- ćeže słowneho rytmusa (Sprachrhythmus-Schwierigkeiten)
- ćeže drobneje artikulacije (Schwierigkeiten in der Feinartikulation)

wizualne zaznawanske ćeže (visuelle Wahrnehmungsprobleme)

- zaznawanje pozicije a połoženja w rumje (Raum-Lage-Wahrnehmung)
- zaznawanje rumowych relacijow (Wahrnehmung räumlicher Beziehungen)
- wobstajnosć zaznawanja (Wahrnehmungskonstanz)
- zaznawanje figury na dnje (Figur-Grund-Wahrnehmung)

słabosće pomjatka (Speicherschwächen)

- ❑ pomjatk słowneho wobraza (Wortbildgedächtnis)
- ❑ pomjatk za serielne problemy (serielles Gedächtnis)
- ❑ auditiwny a wizualny krótkočasny pomjatk (auditives / visuelles Kurzzeitgedächtnis)

problemy koordinacije a awtomatizowanja
(Koordinierungs- und Automatisierungsprobleme)

wizomotoriska koordinacija (visomotorische Koordination)
planowanje, wodženje a samokontrola (Planung, Steuerung und Selbstkontrolle)

zvyšeny nałożk koncentracije (erhöhter Konzentrationsaufwand)

Scěhowace nadpadnosće w přiswojenju spisowneje rěče pokazuja na předleženje LRS :

ćeže přiřadowanja zwuka k pismikej (Laut-Buchstaben-Zuordnung)

podobne pismiki so zaměnja (Buchstabenverwechslungen), na přikład d/b/p, a/o

podobne zwuki so zaměnja (Lautverwechslungen), na přikład d/t, g/k, b/p, ch/r

ćeže sćahanja zwukow k słowu (Zusammenziehen der Laute zum Wort)

hódaće abo z hłowy wuknjenje město čitanja

čitanska technika so hakle pozdže wobkneži

wobmjezowany čitanski tempo, njedoshaca dokładnoć a ćeže při zapřijeću zmysła čitaneho

ćeže, pohlad wodzić, zhubi so husto prawe městno w teksće (Blicksteuerung)

wotpowědnje zwukam pisać so pozdže nawuknje (lautgetreues Schreiben)

ćeže po regulach prawopisa pisać

ćeže, řečane słowo do jednotliwych zwukow rozpołóžiť/ćlonkować

jedne a te samsne słowo so we wšelakich wariantach pisa (faluja krute słowne wobrazy)

wuwostajenje abo dodaće pismikow hač k skomolenju słowa („Wortsalat“)

Móžne scěhi tutych ćežow za psychiske wuwíce džěsća (sekundarna symptomatika)

---

problemy sebjedowěry (Selbstvertrauen, Selbstwertprobleme)

zadźerženske mylenja (Verhaltensstörungen)

problemy wuknjenskeje motiwacije (Lernmotivationsprobleme)

falowacy pohon (Antriebslosigkeit)

njelóšt do šule (Schulunlust)

psychosomatiska brachi (Psychosomatische Beschwerden)

depresije (Depressionen)

zakońskie zakłady w Sakskej:

Sächsische Schulgesetz

§ 35 a „Individuelle Förderung der Schüler“

Verwaltungsvorschrift

des Sächsischen Staatsministerium für Kultus

zu Förderung von Schülern mit Lese-Rechtschreib-Schwäche

vom 29.06.2006 / 22.01.2008

Schulordnungen

Grundschulen (§13, 14)

Mittel- und Abendschulen (§21, 22)

Handlungsorientierung

für den Umgang mit Schülern

mit Lese-Rechtschreib-Schwäche (LRS)

(Hrsg. Freistaat Sachsen, Staatsministerium für Kultus, 2008)

Wosebitosće diagnostiki LRS pola dwurěčnych dźěći

problematika LRS wobkedźbuje so we wšěch dotal přepytowanych rěčach a kulturach

ćeže w zmysle LRS su pola dwu- a wjacerěčnych dźěći jara ćežko rozeznawać wot ćežow w přiswojenju spisowneje rěče na zakładze wosebiteje rěčneje situacije

su trěbne přidatne diagnostiske informacije, na přikład ke konkretnej rěčneje situaciji dźěsća, k powšitkownemu rěčnemu wuwicu w maćernej rěči a k wuknjenskemu stawej w pisanju a čitanju we wobejoch rěčach (w němčinje a w serbšćinje)

LRS předleži z poměrnje wulkej wěstosću, hdyž pokazuje dźěčo we woběmaj rěčomaj podobne ćeže w pisanju a čitanju

LRS

předtest

Wanda Wokowa
dr. Jana Domelowa

LND

Napisaj slova k wobrazam! Schreibe die Wörter zu den Bildern!

prawje   wopak

	prawje	wopak
		
		
		
		
		
		
		

arnia, folimyna (wumyslène słowo),

al.

da-lo-ko-wid,
de-istwo, mar-ga-ri-na,
nir

st

skej rozmołwje

pytowanja k dalšemu

ze šulerjemi 2. lětnika
ju spěchowanskich

Mjeno šulerja:

Datum:

učerski eksemplar
Lehrerexemplar

Napisaj slova k wobrazam! Schreibe die Wörter zu den Bildern!

	prawje	wopak
Suma:		

Mjeno šulerja:

Datum:

**šulerski eksemplar
Schülerexemplar**

Čitaj małe powědančko! Wotmołw na prašenja!

Hanka a Bosćij bėžitaj na dwór.

Na dworje steji Jan.

Wón ma powjaz.

Džěci hnydom přez powjaz skakaja.

To je super.

Potom Hanka a Bosćij wowce pomhataj.

Wonaj nakupujetaj hišće mloko, butru, chlěb a lód.

Za koho drje budže lód? Napisaj jednu sadu!

Mjeno šulerja:

Datum:

**wučerski eksemplar
Lehrerexemplar**

Prašnja:

1. Što činitaj Hanka a Bosćij?

---

2. Štó ma powjaz?

---

3. Komu Hanka a Bosćij pomhataj?

---

4. Nalič 3 wěcy, kotrež nakupujetaj!

	+	-

Suma:

Rozrjadowanje (Lesegliederung):

- po pismikach a zložkach (buchstaben- und silbenweise)
- po słowach (wortweise)
- po zmysłowych jednotkach (sinnschrittweise)
- interpunkcija so njewobkedźbuje (Nichtbeachtung der Interpunktion/Satzenden)

Melodija (Lesemelodie):

- monotonje (monoton)
- falowaca modulacija (fehlende Modulation)
- wótře (laut)
- mjelčo (leise)

Čitanska dokładnosć (Lesegenauigkeit):

- spózěra kóncowki (verschluckt Endungen)
- wuwostaja džěle słowa (lässt Wortteile aus)
- přeskoči słowa (Wortübersprünge)
- přeskoči linki (Zeilenübersprünge)

- Wužiwa šuler/ka čitansku pomoc, na přikład porst? (Lesehilfen, z.B. Finger?)

Wučer staja k čitanskemu tekstej předpodate prašenja.

Wón wotmołwy šulerja po móžnosći posłownje dokumentuje. (hlej str. 23)

3. Zwukowanje a zložkowanje

- Tutón džěl so ertnje ze šulerjom přewj
- Předloha je zdobom protokol, kiž wučer
- Wučer mjenuje šulerjej cilowe słowo. J
- Jako prawje hódnoći so dospójnje pře to w špalće »komentar« z hóčku.
- Jeli nastanje zmylk, so słowo jako w warianta šulerja zapisa.
- Jeli so nadawk docyta njespjelni, dol z dołhej wodorunej smužku.
- Powšitkowne je wažne, zo so wuwje nastupajo wokale a/abo konsonant
- Wučer měł stajnje na to džiwać, zo

Pokiw: Wučer ma swoju hubu zak

Nadawki za šulerja su:

a.) Nazwuk mjenować • Anlaut

Wučer: »Mjenuju či nětko słowo so kóžde słowo započnje. Spyta

Zwučowanski přikład: słowo »kór

Słowa předtesta: dom, džěd, adw
žaba, njezbožo,

b.) Zwukowanje • Lautieren

Wučer: »Mjenuj wšitke zwuki

Zwučowanskej přikładaj: słowje

Słowa předtesta: ty, nóc, murja
ruce, fala, žur

c.) Wuzwuk słowa mjenować

Hanka a Bosčij běžtaj na dwór.

Na dworje steji Jan.

Wón ma powjaz.

Džěći hnydom přez powjaz skakaja.

To je super.

Potom Hanka a Bosčij wowce pomhataj.

Wonaj nakupujetaj hišće mloko, butru, chlěb

a lód.

Za koho drje budže lód?

Napisaj jednu sadu!

	Suma:
F:	
SK:	
W:	
V:	
čas:	

F: zmylki (Fehler)**SK:** samokorektury (Selbstkorrekturen)**W:** wospetowanja słowow (Wortwiederholungen)**V:** spomašenja (Verzögerungen)**Kwalitatiwny posudk:****Tule měl učer nakržiwać:****Běžnosť čitanja:**

- wjazniwje
- njeprawidłownje/zdžela
- wjazniwje
- běžnje
- hektisce, chwattnje
- pomału

Rozrjadowanje:

- po pismikach a zložkach
- po słowach
- po zmysłowych jednotkach
- interpunkcija so njewobkedźbuje

Melodija:

- monotonje
- falowaca modulacija
- wótrje
- mjelčo

Čitanska dokładnosť:

- spóžera kóncowki
- wuwostaja džěle słowa
- přeskoči słowa
- přeskoči linki
- Wužiwa šuler/ka čitansku pomoc, na přikład porst?

Mjeno šulerja:

Datum:

wučerski eksemplar
Lehrerexemplar

Zwukowanje a zložkowanje

a. Mjenuj nazwuk słowa! • Anlaut bestimmen

słowo • Wort	prawje richtig	wopak falsch	komentar • Kommentar
1. dom			
2. džéd			
3. adwent			
4. mydło			
5. elektrikar			
6. tydzeń			
7. bluza			
8. mjetel			
9. internet			
10. žaba			
11. njezbožo			
12. wěnc			
13. protyka			
14. zawk			
15. kamory			
Suma:			

b. Mjenuj wšitke zwuki słowa! • Lautieren

słowo • Wort	prawje richtig	wopak falsch	komentar • Kommentar
1. ty			
2. nóc			
3. murja			
4. syno			
5. léto			
6. kuchar			
7. wjedro			
8. džěra			
9. pisak			
10. bruny			
11. ruce			
12. fala			
13. žurla			
14. zady			
15. péc			
Suma:			

Mjeno šulerja:

Datum:

wučerski eksemplar
Lehrerexemplar

c. Mjenuj wuzwuk słowa! • Auslaut bestimmen

słowo • Wort	prawje richtig	wopak falsch	komentar • Kommentar
1. żelezo			
2. wuši			
3. dobyćer			
4. suknja			
5. pedal			
6. wokno			
7. knot			
8. dženiki			
9. jěžik			
10. šawl			
11. šalka			
12. lës			
13. nastawk			
14. spëwy			
15. plinc			
Suma:			

č. Wospjetuj słowa ertnje! • Nachsprechen von Wörtern

słowo • Wort	prawje richtig	wopak falsch	komentar • Kommentar
1. patoržica			
2. wobzorosměr			
3. čěložwučo- warnja			
4. folimyna (wumyslene słowo)			
5. kupolinowaki (wumyslene słowo)			
Suma:			

Mjeno šulerja:

Datum:

wučerski eksemplar
Lehrerexemplar

ć. Zložkuj dlěše słowa! • Syllabieren langer Wörter

słowo • Wort	prawje richtig	wopak falsch	komentar • Kommentar
1. mjedwjedź			
2. pjerowka			
3. dalokowid			
4. njezapom- nička			
5. wichorojty			
6. dyrdom- dejstwo			
7. margarina			
8. klanko- dźiwadło			
9. dypornak			
10. powodźenje			
Suma:			

Mjeno žulerja:

Datum:

wučerski eksemplar
Lehrerexemplar

Informacije k rěčneji biografiji dźěsća
Informationen zur Sprachbiographie des Kindes

a. Kotra rěč přewahuje? · Sprachverteilung

	serbsce sorbisch	němsce deutsch	měšane gemischt	dalše informacije weitere Informationen
rěč maćerje Muttersprache				
rěč nana Vatersprache				
rěč staršeju Sprache der Eltern untereinander				
swójbna rěč Familiensprache				
rěč bratrow a sotrow Geschwistersprache				
přewahowaca rěč we wokolinje Umgebungssprache				
rěč w žlobiku Sprache – Krippe				
rěč w pěstowarni Sprache – Kita				
rěč při hrajkanju Spielsprache				
rěč w šulskej wučbje, w přestawkach Schul- und Unterrichtssprache				
móčna (a přewahowaca) rěč cyłkownje starke Sprache				
słabša rěč cyłkownje schwache Sprache				

Mjeno šulerja:

Datum:

učerski eksemplar
Lehrerexemplar

b. Přiswojenje řeče • Spracherwerb

Měješe džěčo w předšulskim času řečne čeze? Gab es Sprachauffälligkeiten im Vorschulalter?	
Hdyž haj, w kotrej řeči? Wenn ja, in welcher Sprache?	
Hdyž haj, kotre? Wenn ja, welche? (Artikulation, Wortschatz, Satzbau?)	
Chodžeše džěčo w předšulskim času na řečnu terapiju? W kotrej řeči je so tuta přewjedla? War das Kind im Vorschulalter in sprachtherapeutischer Behandlung? In welcher Sprache?	
Ma džěčo tuchwilu hišće řečne čeze? Sind zum jetzigen Zeitpunkt noch Sprachauffälligkeiten zu beobachten?	
Hdyž haj, w kotrej řeči? Wenn ja, in welcher Sprache?	
Hdyž haj, kotre? Wenn ja, welche? (Artikulation, Wortschatz, Satzbau?)	
Dóstanje džěčo spěchowanske hodžiny a/abo řečnu terapiju? Bekommt das Kind Förderunterricht und/oder sprachtherapeutische Behandlung? In welcher Sprache?	

Přehlad wuslědkow • Ergebnisübersicht:

Mjeno • Name:	
Datum naroda • Geburtsdatum:	
Sula • Schule:	
Lětnik • Klasse:	
Datum přepytowanja • Untersuchungsdatum:	
Přepytowar • Untersuchender:	

	Ličba dypkow Punktzahl	Ličba zmylkow Fehlerzahl	Čas • Zeit
Wobrazowa lisćina • Bilderliste			
Čitanska proba • Lesetext		F:	
		SK:	
		W:	
		V:	
Zrozumjace čitanje			
Zwukowanje/zlóžkowanje • Laut-Wort-Analyse			
a) Nazwuk • Anlaut			
b) Zwukowanje • Lautieren			
c) Wuzwuk • Auslaut			
ě) Wospjetowanje • Nachsprechen			
č) Zlóžkowanje • Syllabieren			

Přehlad wuslědkow • Ergebnisübersicht:

Mjeno • Name:	
Rodž. • Geb.:	
Šula a lětnik • Schule und Klasse:	
Datum přepytowanja • Untersuchungsdatum:	
Přepytowar • Untersuchender:	

	Ličba dypkow Punktzahl	Ličba zmylkow Fehlerzahl	Čas • Zeit
Wobrazowa lisćina • Bilderliste	6/14	3 × HD 5 × HT 1 × SK <i>g p</i>	
Čitanska proba • Lesetext		F: 22	9.53h - 10.05h
		SK: 22	
		W: 21	
		V: 5	
Zrozumjace čitanje	1/5		
Zwukowanje/zložkowanje • Laut-Wort-Analyse			
a) nazwuk • Anlaut		1/14	
b) zwukowanje • Lautieren		8/15	
c) wuzwuk • Auslaut		1/15	
č) wospjetowanje • Nachsprechen		5/5	
ć) zložkowanje • Syllabieren		1/10	

Přenošowanja

(Übertragungen / Interferenzen)

přenošowanske „zmylki“ („Interferenzfehler“)

su wočakowany zjaw w procesu wuknjenja spisowneje řeče pola dwurěčnych džěći a maja so wot prawopisnych ćežow w zmysle LRS diferencować

přikłady:

Stimmhaftes s	-	z	Hoze, Haze
z		c	Plac
eu		oj	Hoj
ei		aj	Rajze
au		aw	Awto
sch		š	bläscha
ü		y	Byrste
Substantive groß		substantiwy małe	Šula

Sobosje ej

x

blesko bleša

x

Delfin delfin

x

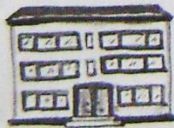
Fafa Fafa Fala

x

Mokox

x

Schula š

x

cohor

x

Salat^v & solote^j

+

[≠]
Ulasche bles^a^v

x

Delfin^v delfin^v

v

Scho^{ur}z wala

x

Milch ml^ogo

x

Schule^v xula^v

x

zucker^c zokot^c

x

motoste

HD/WT

pravje

wopak

+

Špihel

+

melona

+

janšcl

WT

+

traktor

G/K

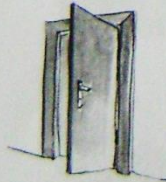
+

ivša

WT

+

durje

+

Suma:

~~23~~

3

~~54~~

4

rolo^čej

pravje

x

wopak

Beša

Gik, WD

x

delfin

x

fala

x

~~mloko~~ mloko

x

šula

x

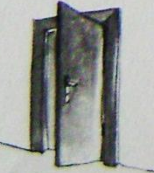

soko

WD

x

Napisiy slova k wozrazum. Schreibe die Wörter zu den Bildern.

			prawje	wopak
	<u>mo</u> torzke	WD		+
	<u>sp</u> ichel	OZ		+
	melon		+	
	zandriel		+	
	<u>tr</u> aktor	WD		+
	~~tor~~ <u>w</u> ia	WD	~~WD~~	+
	<u>dr</u> uzje	?		+
Suma:				

solosej

prawje

wopak

+

bläscha

+

delesin

+

fabka

+

mloko

+

šuba

+

ruko

+

moto'ske

pravje

wopak

+

špihel

+

melona

+

žanvčal

+

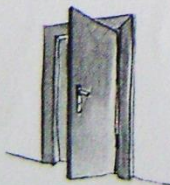
traktor

+

vežek

+

durj

+

Suma:

4

2

3

11

Solotij

pravje

wopak

w

✓

Bleša

w

✓

Delfin

w

✓

Fala

w

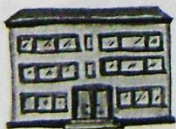
✓

Moko

w

✓

Šula

w

✓

Corkon

w

WD

Motorzke x

pravje

wopak

w

spil x

w

Melona x

w

Jadriel x

w

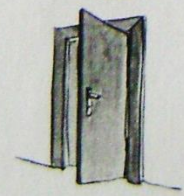
Traktor x

w

Učšča x

w

Durje x

w

Suma:

0

14

Motorzke x

prawje

wopak

w

spil x

w

Melona x

w

Jadziel x

w

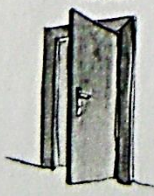
Traktor x

w

Učžiča x

w

Durje x

w

Suma:

0

14

Džakuju za Wašu kedźbność !

Gmäßes einer Seite einer Universität ist es nicht wichtig, in welcher Reihenfolge die Buchstaben in einem Wort sind, das einzige was wichtig ist, das der erste und der letzte Buchstabe an der richtigen Position sind. Der Rest kann ein beliebiges Zeichen sein, trotzdem kann man ihn ohne Probleme lesen. Das ist so, weil wir nicht jeden Buchstaben einzeln lesen, sondern das Wort als Ganzes erkennen.

Normalverteilung nach Gauß

